

## اثر درک ریسک شناختی در همه‌گیری ویروس کووید-۱۹ بر نیت رفتاری گردشگران از طریق نگرش هنجارهای ذهنی و اجتماعی (مورد مطالعه: شهر شیراز)

یزدان شیرمحمدی<sup>۱</sup>، دانشیار گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

جعفر آهنگران، استادیار گروه مدیریت گردشگری، دانشکده علوم گردشگری، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران

امین قنبری، کارشناس ارشد، گروه مدیریت جهانگردی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۲۷

### چکیده

این پژوهش که از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری می‌باشد به بررسی اثر درک ریسک شناختی در همه‌گیری ویروس کووید-۱۹ بر نیت رفتاری گردشگران از طریق نگرش هنجارهای ذهنی پرداخته است. تحقیق حاضر پیمایشی و از نوع تک مقطعی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی گردشگرانی است که از مکان‌های فرهنگی-تاریخی شهر شیراز بازدید به عمل آورده‌اند؛ با توجه به این که حجم نمونه مشخص نیست، از طریق فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد، ۳۸۴ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه اثر درک گردشگران در همه‌گیری ویروس کووید-۱۹<sup>۳</sup> بر اهداف گردشگران پاسخ دادند. داده‌های جمع‌آوری‌شده از طریق نرم‌افزار آموس<sup>۴</sup> و اس پی اس اس<sup>۵</sup> مورد تحلیل قرار گرفت. تحلیل عامل تأییدی پایایی و روایی مدل اندازه‌گیری مورد سنجش قرار داد، نتایج آلفای کرونباخ<sup>۶</sup> (بالتر از ۰/۷) و پایایی مرکب (بیشتر از ۰/۷) برای پایایی و میانگین واریانس استخراج شده (بیشتر از ۰/۵) تائید شد. مدل معادلات ساختاری برای آزمون فرضیه‌ها تحقیق و روابط بین متغیرهای تحقیق (ریسک شناختی، نیت رفتاری و هنجارهای ذهنی) مورد استفاده قرار گرفت. نتایج حاکی از آن بود که متغیرهای ریسک شناختی در مجموع بر نیت رفتاری گردشگران از طریق نگرش هنجارهای ذهنی گردشگران تأثیر مثبت دارد. همچنین، نگرش به‌عنوان یک واسطه قابل توجه بین درک ریسک و نیت رفتاری شناخته شد؛ درحالی‌که هنجارهای ذهنی واسطه رابطه بین درک شناختی و نیت رفتاری بودند.

**کلیدواژه‌ها:** هنجارهای اجتماعی، ریسک شناختی، نیت رفتاری، هنجارهای ذهنی، گردشگری

## مقدمه

از جمله آسیب‌پذیرترین صنایع از گذشته تا به حال در مواجهه با بحران‌ها را می‌توان صنعت گردشگری نام برد. در میان بحران‌های موجود آن دسته که بیشتر با سلامتی افراد در ارتباط هستند باعث نگرانی بیشتری می‌شوند (قربانزاده، آقامحمدی، ۱۴۰۰). همه‌گیری بیماری کرونا و ویروس ۲۰۱۹ نظام اقتصادی و اجتماعی را در تمامی کشورها دچار دگرگونی کرده است (دیویس<sup>۱</sup>، ۲۰۲۰). در حالی که بلاهای دیگر به طور عمده منجر به خسارت مادی می‌شوند، همه‌گیری‌ها دارای تأثیرات گسترده‌ای از جمله از دست دادن شغل، بحران اقتصادی و بی‌ثباتی روانی هستند (بانک کره<sup>۲</sup>، ۲۰۲۰). چگونگی رفتار مردم در یک موقعیت اورژانسی بستگی به فهم و ارزشیابی آن‌ها از مخاطره و میزان آسیب‌پذیری آن‌ها دارد. در ادبیات عمومی درک خطر بلایا، به‌عنوان رفتار متناسب با مخاطرات در نظر گرفته می‌شود به طوری که پیامدهای منفی بلایا را مرتبط با درک خطر پایین می‌دانند (قربانزاده و آقا محمدی، ۱۴۰۰). وجود یک درک واقع بینانه از خطر در چنین مقطعی باعث بروز رفتارهای پیشگیرانه همراه با دانش و مهارت صحیح می‌شود. متخصصین درک خطر را به فرایند جمع‌آوری، انتخاب و تفسیر سیگنال در مورد اثرات نامطمئن حوادث، فعالیت‌ها یا فناوری‌ها، اطلاق می‌کنند. ویروس سارس-کوو-۲<sup>۳</sup> و ویروس جدیدی از دسته کرونا ویروس‌ها و مخاطره‌ای طبیعی و بیولوژیک است. این مخاطره نوظهور که از ووهان چین شروع شد و چند ماه از پدیدار شدنش می‌گذرد هم اکنون تمام کره زمین را فرا گرفته است (پارادای و همکاران<sup>۴</sup>، ۲۰۲۰). گسترش مداوم ویروس جدید کرونا به یکی از بزرگ‌ترین تهدیدات برای اقتصاد جهانی و بازارهای مالی تبدیل شده است (شیرمحمدی و همکاران، ۱۴۰۰). در نتیجه گسترش جهانی کووید-۱۹، صنعت گردشگری و میهمان‌نوازی با یکی از جدی‌ترین بحران‌های عملیاتی، تجاری و مالی خود روبرو شده است (استریلکوفسکی<sup>۵</sup>، ۲۰۲۰)؛ و عمده تعاملات مبدا-مقصد نیز به حالت تعلیق در آمده‌اند (تامز<sup>۶</sup> و همکاران، ۲۰۲۰). پیامدهای ناگوار شیوع این ویروس، منجر به تغییر دیدگاه جامعه میزبان (گاسلینگ<sup>۷</sup> و همکاران،

---

1. Davies  
 2. Bank of Korea  
 3. SARS-CoV-2  
 4. Parady  
 5. Strielkowski  
 6. Thams  
 7. Gösling

۲۰۲۰) و تغییر تعاملات آنان با گردشگران (استریلکوفسکی، ۲۰۲۰) می‌شود. جامعه میزبان نسبت به اخلاق بهداشتی و استانداردهای درمانی آگاه شده (راناسینگه<sup>۱</sup> و همکاران، ۲۰۲۰) و تلاش می‌کند عدم اطمینان و ریسک عمومی را از طریق تحوّل رفتاری (بایدها و نبایدها) جدید به حداقل برساند، چرا که سلامت جسمی، ذهنی و اجتماعی جامعه میزبان نسبت به منافع حاصل از ورود گردشگران، در اولویت بالاتری قرار دارد (ترمبلی-هوت<sup>۲</sup>، ۲۰۲۰). صنعت گردشگری ایران در این بحران به گونه‌ای تحت تأثیر قرار گرفته است که وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ایران، ضرر ناشی از شیوع کرونا در صنعت گردشگری را از زمان شیوع آن تا ۳ ماهه اول سال ۱۳۹۹،۳ هزار و ۸۰۰ میلیارد تومان اعلام کرده است. با این وجود، صنعت گردشگری داخلی به‌طور کامل از بین نرفته است و شکل سفرها در ایام شیوع ویروس کرونا تغییر کرده است. بر این اساس مدیریت بحران‌های سازمانی که از همه‌گیری‌های بهداشتی با دامنه جهانی بیرون می‌آیند، پیچیده‌تر از مدیریت آن‌هایی است که از بحران‌های سنتی "مالی" یا بحران‌های همه‌گیر محلی به وجود می‌آیند، زیرا یک بیماری همه‌گیر جهانی نادرترین نوع در تاریخ اخیر بشر است و می‌تواند به‌عنوان یک قو سیاه (به‌عنوان مثال، یک رویداد غیرقابل پیش‌بینی که فراتر از آن چیزی است که معمولاً از یک وضعیت انتظار می‌رود و پیامدهای بالقوه شدیدی دارد؛ بوگل و سولیوان<sup>۳</sup>، ۲۰۰۹) توصیف شود. یک بحران مرتبط با سلامتی می‌تواند صنایع مختلفی را در مناطق جغرافیایی تحت تأثیر ویران کند، همان‌طور که در مورد بحران ابولا رخ داد (بلوکرایشنان<sup>۴</sup>، ۲۰۱۶). در نتیجه بیماری همه‌گیر ابولا در سال ۲۰۱۴، درآمد خانوارها به دلیل خراب شدن معدن، حمل‌ونقل، تولید و فرآوری مواد غذایی در منطقه آفریقای مرکزی و غربی کاهش یافت. در مورد یک از موارد ضررهای مالی بر اساس گزارش بانک جهانی ۲۰۱۶، تأثیر کلی بیماری همه‌گیر ابولا بر لیبریا، گینه و سیرالئون، از تقریباً ۲۹۰۰۰ آلودگی گزارش شده، ۲۸ میلیارد دلار تخمین زده شده است (رحمتی سپاه، ۲۰۱۹). شیوع سارس در سال ۲۰۰۳ در چین، تایوان و هنگ‌کنگ نیز مکان‌های بیشتری را تحت تأثیر قرارداد، اما شیوع آن تقریباً در حدود ۸۰۰۰

---

1. Ranasinghe  
2. Tremblay-Huet  
3. bugel & sullivan  
4. Balakrishnan et al

عفونت در سرتاسر جهان رخ داد (لدوک و باری<sup>۱</sup>، ۲۰۰۴). اپیدمی سارس در سال ۲۰۰۳ به دلیل تأثیر منفی آن بر تولید و مونتاژ، تأمین منابع، کیفیت، فساد و جریان‌های اطلاعاتی، یک مشکل حاد برای تجارت ایجاد کرده است. با این حال، هر دو همه‌گیری‌های سارس و ابولا به ما یادآوری می‌کنند که چنین بیماری‌های همه‌گیر واقعیت زندگی است و در صورت عدم مدیریت صحیح، می‌تواند مشکلات بزرگی را ایجاد کند (پاول<sup>۲</sup> و همکاران، ۲۰۱۸). سازمان ملل هشدار داده است تعداد افرادی که از پیامدهای اقتصادی شیوع کرونا از دنیا می‌روند، به احتمال زیاد بیش از شمار افرادی خواهد شد که بر اثر ابتلا به خود این ویروس فوت می‌کنند. همچنین وضعیت همه‌گیر کوید-۱۹ باعث آشفتگی کامل، به چالش کشیدن هنجارهای موجود و نیاز به پیش‌بینی اهداف رفتاری آینده گردشگران شده است. شناخت و نگرش مثبت گردشگران و مشتریان از یک مقصد گردشگری باعث سفر گردشگر به آن مقصد می‌شود (شیرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۹). از این رو، با توجه به مطالب مطرح شده، مسئله و هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی اثر درک ریسک شناختی در همه‌گیری ویروس کوید-۱۹ بر نیت رفتاری گردشگران از طریق نگرش هنجارهای ذهنی و کنترل رفتارهای درک شده گردشگران می‌باشد.

## مبانی نظری

### گردشگری غیرمستقیم<sup>۳</sup>

گردشگری غیرمستقیم اصطلاح جدید در ادبیات است که برای اولین بار در کتاب گرایش کره، ۲۰۱۸<sup>۴</sup> معرفی شده است و به رفتار مصرفی که تماس رودررو را به حداقل می‌رساند، اشاره دارد (کیم<sup>۵</sup>، ۲۰۲۰). لی و لی<sup>۶</sup> (۲۰۲۰) از «غیرمستقیم» به عنوان یک استراتژی جدید خدمات مشتری در عصر دیجیتال یاد کردند. آن‌ها اظهار داشتند که ویژگی‌های فرد گرایانه مردم امروزی که می‌خواهند از تماس غیرضروری با دیگران اجتناب کنند، به ویژه به خاطر ابداعات فناوری، اولویت را برای مصرف غیرمستقیم برجسته کرده است (لی و لی، ۲۰۲۰). خدمات غیرمستقیم به خدماتی گفته می‌شود که بدون برخورد حضوری بین

---

1. LeDuc & Barry  
2. Powell  
3. Indirect tourism  
4. Trend of korea  
5. Kim  
6. Lee and Lee

کارکنان و مشتریان از طریق استفاده از فناوری‌های دیجیتال ارائه می‌شود. این نوع خدمات معمولاً توسط مشتری آغاز می‌شود که بدون درگیر شدن در یک برخورد شخصی تمایل دارد خدمتی را دریافت کند (بوردولی<sup>۱</sup>، ۲۰۱۸). انتظار می‌رود سیستم‌های خدمات غیرمستقیم نیز به سرعت توسعه یابند. دلایل آن کاملاً ساده است: خدمات غیرمستقیم یک پیشنهاد برد-برد برای نوع خاصی از مشتریان و بنگاه‌های تجاری است. بخش قابل توجهی از مشتریان با گرایش‌های «فردگرایانه» در جامعه مدرن از خدمات غیرمستقیم به عنوان یک کانال خدماتی با ارزش استقبال می‌کنند. برای کسب‌وکارها، عدم تماس می‌تواند یک مزیت باشد زیرا در ضمن به حداقل رساندن هزینه ارائه خدمات به جذب مشتری جدید کمک می‌کند (لی و لی، ۲۰۲۰). اگر چه اصطلاح «غیر مستقیم» به تازگی در ادبیات گردشگری مورد استفاده قرار گرفته است، اما محققان حوزه خدمات غیرحضوری یا برخوردهای خدماتی از راه دور از اواخر دهه ۲۰۰۰ به دلیل توسعه فناوری امکان‌پذیر کردن چنین خدماتی را مورد بررسی قرار داده‌اند. صنعت گردشگری و مهمان‌نوازی به شدت به منابع انسانی وابسته است؛ بنابراین، نقش برخوردهای خدماتی کاملاً ضروری در نظر گرفته شده است و بر این تعاملات به عنوان لحظه‌های حقیقت تأکید شده است. تجربیات به یادماندنی حاصل از تعاملات با کارمندان خدمات نشان داده شده است که یکی از مهم‌ترین عوامل رضایت و وفاداری مشتری است. امروزه رضایت اهمیت زیادی در صنایع خدماتی دارد (شیرمحمدی و آبیاران<sup>۲</sup>، ۲۰۱۹). همچنین رضایت از سفر، وضعیت سلامت درک شده بر اهداف رفتاری گردشگری اثر مثبت و معناداری دارد (شیرمحمدی و عطری<sup>۳</sup>، ۲۰۲۱). با این وجود، پس از معرفی خدمات از راه دور مبتنی بر فناوری، فعالان مجبور شدند عوامل متمایزی را که منجر به تجربه‌های رضایت‌بخش برای مشتری می‌شود، شناسایی کنند (بای و چانگ<sup>۴</sup>، ۲۰۲۰). در ادبیات پیشین، برخوردهای خدماتی از راه دور اساساً از منظر نوآوری دیجیتالی و با تمرکز بر خدمات خودکار بدون نظارت در حوزه‌های بازاریابی، خدماتی، مالی، پزشکی، فناوری و مهمان‌نوازی مورد بحث قرار گرفته است (سک و فیلیپ<sup>۵</sup>، ۲۰۱۳). محققان عمدتاً در مورد عوامل

---

1. Bordoloi
2. Shirmohammadi & Abyaran
3. Shirmohammadi & Atri
4. Bae & Chang
5. Seck & Philippe

تأثیرگذار بر پذیرش مشتری از خدمات بدون نظارت مبتنی بر فناوری (کیم و کیو، ۲۰۱۴) و تأثیر برخوردهای خدماتی از راه دور مبتنی بر فناوری بر رضایت و وفاداری مشتری بحث کرده‌اند (مکلین، اوسی - فیمونگ<sup>۲</sup>، ۲۰۱۷). عوامل و متغیرهای دیگری از جمله تصویر برند، کیفیت خدمات، ارزش درک شده، رضایت گردشگر، شهرت مقاصد و تعهد گردشگران به مقصد تأثیرات مثبتی بر وفاداری گردشگران دارند (شیرمحمدی و آبیاریان<sup>۳</sup>، ۲۰۲۰). مطالعات پیشین در مورد مفهوم «غیر مستقیم» در درجه اول خصوصیات فردی جامعه امروزی و دیدگاه‌های مبتنی بر فناوری را بررسی کرده است (لی و لی، ۲۰۲۰). با این حال، تحت شرایط همه‌گیری کووید-۱۹، مردم یک شیوه زندگی بدون تماس را به عنوان یک رفتار محافظتی از خود برای جلوگیری از ریسک و پیگیری ایمنی، از جمله استفاده از خدمات مبتنی بر فناوری (مانند اینترنت بانک و خرید اینترنتی) و نیز رفتارهای غیر مستقیم عاری از فناوری مانند (چادر زدن یا پیاده‌روی در فضای باز در طبیعت) انجام داده‌اند.

### ادراک از ریسک و گردشگری

ادراک از ریسک به باورهای ذهنی یا قضاوت‌های ارزشی در مورد موقعیت‌های نامشخص ناشی از یک ریسک خاص اشاره دارد (بای و چانگ، ۲۰۲۰). محققان ریسک ادراک شده را بر اساس دو بعد شناختی و عاطفی بررسی کرده‌اند. ادراک شناختی از ریسک شامل حساسیت و شدت ریسک درک شده توسط فرد است، در حالی که ادراک از ریسک عاطفی به اضطراب یا نگرانی فرد در مورد قرار گرفتن در معرض خطر اشاره دارد (شیم<sup>۴</sup>، ۲۰۱۵) در حوزه گردشگری، ریسک به عنوان یک نگرانی اصلی برای مسافران مورد بررسی قرار گرفته است (سانچز و کانیزارس<sup>۵</sup>، ۲۰۲۰). طبیعت تجربی و نامشهود گردشگری اغلب باعث می‌شود که گردشگران سطوح بالاتری از ریسک‌های غیر سیستماتیک را درک کنند (فاشس<sup>۶</sup>، ۲۰۱۳). ادراک ریسک در گردشگری به عنوان ادراک افراد از «احتمال این که عملی ممکن است آن‌ها را در معرض خطری قرار دهد که می‌تواند تصمیمات سفر را تحت تأثیر قرار دهد، در صورتی که خطر درک شده فراتر

---

1. Kim & Qu  
 2. McLean & Osei-Frimpong  
 3. Shirmohammadi & Abyaran  
 4. Shim  
 5. Sanchez-Calizares  
 6. Fuchs

از حد قابل قبولی تشخیص داده شود» تعریف می‌شود (چوو و جهاری<sup>۱</sup>، ۲۰۱۴). ریسک ممکن است شامل ریسک جسمی، روانی، مالی و سلامتی ناشی از صدمات، حوادث، تروریسم، بلایای طبیعی، بی‌ثباتی سیاسی و بیماری‌های همه‌گیر باشد. ادراک از ریسک به عنوان یک مؤلفه اساسی در پیش‌بینی رفتارهای بهداشتی مورد بحث قرار گرفته است (روزن‌استوک<sup>۲</sup>، ۱۹۷۴). فرض بر این است که افرادی که ریسک خاصی را درک می‌کنند، برای جلوگیری یا به حداقل رساندن ریسک‌های بهداشتی، رفتارهای بهداشتی پیشگیرانه‌تری انجام دهند (چن<sup>۳</sup>، ۲۰۱۷). در این پژوهش، این مدل به عنوان چارچوبی برای توضیح اقدامات محافظتی بهداشتی افراد در طی بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ استفاده خواهد شد و متغیر ادراک از ریسک ابتلا به کووید-۱۹ به عنوان یک متغیر مرتبه دوم متشکل از ریسک شناختی درک شده و هنجارهای ذهنی است.

#### تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده<sup>۴</sup>

نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن<sup>۵</sup> (۱۹۹۱) در اصل بر اساس تئوری عمل مستدل بود که در آن رفتار با نگرش‌ها و هنجارهای ذهنی پیش‌بینی می‌شود (چالچینگ<sup>۶</sup>، ۲۰۲۰) بر اساس این نظریه، نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده به عنوان عوامل تعیین‌کننده نیت رفتاری یعنی برنامه‌ای که فرد برای انجام یک عمل در ذهن خود دارد (آیژن، ۱۹۸۵) و به نحوی به معنای تصمیمی که شخص به دلیل تحت تاثیر قرارگرفتن نسبت به برخی اتفاقات به وجود آمده، تصمیم به ایجاد تغییرات جدید در رفتار خود به منظور کاستن ریسک می‌گیرد) عمل می‌کنند که به نوبه خود، بر رفتار تأثیر می‌گذارد (پارک<sup>۷</sup>، ۲۰۱۷). چگونگی رفتار مردم در یک موقعیت اورژانسی بستگی به فهم و ارزشیابی آنها از مخاطره و میزان آسیب‌پذیری آنها دارد. در ادبیات عمومی درک خطر بلایا، بعنوان رفتار متناسب با مخاطرات در نظر گرفته می‌شود بطوری که پیامدهای منفی بلایا را مرتبط با درک خطر پایین می‌دانند (قربان زاده و آقا محمدی، ۱۴۰۰). ارتباطات خطر که نقش مهمی در اجرای رفتارهای احتیاطی دارد باعث درک واقع بینانه از خطر، دانش و مهارت

---

1. Chevv & Jahari  
 2. Rosenstock  
 3. Chen  
 4. Theory of Planned Behavior  
 5. Ajzen  
 6. Chaulagain  
 7. Park

صحیح برای ارتقاء و اقدامات پیشگیرانه می‌شود. متخصصین درک خطر را به فرایند جمع‌آوری، انتخاب و تفسیر سیگنال در مورد اثرات نامطمئن حوادث، فعالیت‌ها یا فناوری‌ها، اطلاق می‌کنند. نگرش به ارزیابی مثبت یا منفی فرد از یک پدیده یا عمل خاص اطلاق می‌شود. از آنجا که نگرش پس از شکل‌گیری برای مدت طولانی ادامه می‌یابد، اغلب به عنوان یک پیش‌بینی کننده معنی‌دار نیت رفتاری فرد عمل می‌کند (وانگ<sup>۱</sup>، ۲۰۱۸). هنجارهای ذهنی به فشارهای اجتماعی گفته می‌شود که افراد را ترغیب یا دلسرد می‌کند تا عمل خاصی را انجام دهند (بای و چانگ، ۲۰۲۰). کنترل رفتاری درک شده مفهومی است که به درک فرد از توانایی‌های خود در مورد مهارت‌ها، زمان و پول موردنیاز برای انجام یک عمل خاص مربوط می‌شود. نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده معمولاً در زمینه‌ها، رشته‌ها و کشورهای مختلف مورد آزمون قرار گرفته است. با این حال، محققان سعی کرده‌اند متغیرهای دیگری را در مدل بگنجانند تا قدرت توضیحی آن را برای پیش‌بینی دقیق رفتارها افزایش دهند. در گردشگری، متغیرهایی مانند اصالت، تصویر مقصد، محدودیت‌های سفر، دل‌بستگی به مکان، ریسک درک شده و ویژگی‌های گردشگران به منظور افزایش درک رفتارهای گردشگری اضافه شد (بای و چانگ، ۲۰۲۰)؛ به عنوان مثال، در بخش گردشگری، برای بررسی تأثیر افتراقی ریسک و عدم اطمینان در تصمیم‌گیری درباره سفرها (کوینتال<sup>۲</sup>، ۲۰۱۰) یا تأثیر امکانات عمومی محیط‌زیست بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی گردشگران (وانگ، ۲۰۲۰) مورد استفاده قرار گرفته است.

بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ باعث آشفتگی کامل و به چالش کشیدن هنجارهای موجود شده است و در عین حال نیازی را برای پیش‌بینی نیت رفتاری آتی گردشگران ایجاد کرده است. در این پژوهش، از نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده برای ساخت یک مدل مفهومی استفاده شده است. نیت رفتاری در قبال گردشگری غیرمستقیم به عنوان پیامد نهایی است و سه متغیر ریسک شناختی، نگرش و هنجارهای ذهنی به عنوان پیشایندهای نیت رفتاری هستند. سپس، با توجه به شرایط بحرانی کووید-۱۹، با افزودن متغیر ادراک از ریسک ابتلا به کووید-۱۹ مدل رفتار برنامه‌ریزی شده گسترش داده شد. این بسط مدل را می‌توان با استفاده از این نظریه توجیه کرد که تمایل فرد به اتخاذ یک رفتار محافظت‌کننده از سلامتی را تحت



ریسک‌های قابل درک برجسته می‌کند. به این معنا که فرض می‌شود رفتارهای گردشگری غیرمستقیم تلاش افراد برای محافظت و یا ارتقا سلامتی آن‌ها در معرض ادراک از ریسک ابتلا به کووید-۱۹ است.

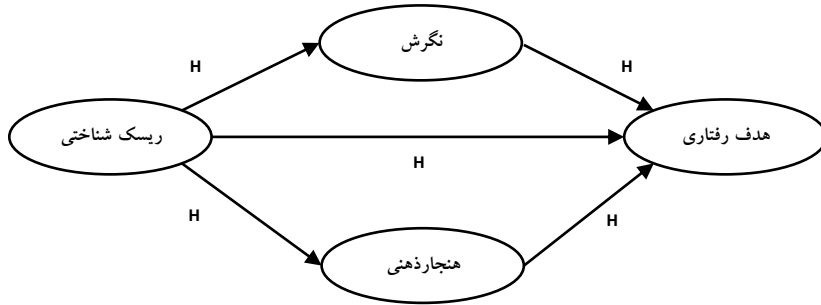
### روابط میان ادراک از ریسک، هنجارهای ذهنی و نیت رفتاری

پژوهش‌های پیشین نشان داده است که ریسک درک شده عامل تعیین‌کننده نگرش است که به نوبه خود بر نیت رفتاری تأثیر می‌گذارد (کوویتال، ۲۰۱۰)؛ همچنین، ادراک از ریسک به عنوان پیشاینده مهم از هنجارهای ذهنی و کنترل‌های رفتاری شناخته شده است (وانگ، ۲۰۱۸)؛ به طور کلی، سطح کمتری از ریسک منجر به یک نگرش مثبت، افزایش درجه باور افراد به این که خانواده یا دوستانشان نگرش مثبتی نسبت به رفتارهای موردنظر فرد نشان می‌دهند و در نهایت ادراک شدید نسبت به توانایی‌های خود برای انجام عمل مورد نظر می‌شود (شالگین، ۲۰۲۰). بائه و چانگ (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای بر روی قصد رفتاری گردشگران نسبت به گردشگری غیرمستقیم در میان گردشگران کره‌ای دریافتند که ادراک از ریسک عاطفی ابتلا به کووید-۱۹ بر نگرش نسبت به گردشگری غیرمستقیم تأثیر می‌گذارد. همچنین نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد ادراک از ریسک شناختی ابتلا به کووید-۱۹ بر هنجارهای ذهنی گردشگران تأثیر مثبتی می‌گذارد. مطالعات شیرمحمدی و همکاران (۱۳۹۷) نشان می‌دهد که هنجارهای ذهنی مثبت یک برند مقصد منجر به وفاداری گردشگران می‌گردد. در برابر آن سانچز-کانیزارس و همکارانش (۲۰۲۰) در مطالعه خود نشان دادند اگر گردشگران ریسک درک شده سفر در طول همه‌گیری کووید-۱۹ را بالا بدانند، نگرش منفی نسبت به سفر شکل می‌دهند و کنترل‌های رفتاری بیشتری را مدنظر قرار می‌دهند. بر اساس نظر آجزن (۱۹۹۱)، رفتارهای انسانی توسط نیت رفتاری تعیین می‌شوند که تحت تأثیر نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری ادراک شده قرار می‌گیرد. مطالعات پیشین رابطه بین این سه متغیر و اهداف رفتاری را مورد بررسی قرار داده و اعتبار نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده را تأیید کرده است (پارک، ۲۰۱۸)؛ به طور خاص، در ارتباط با کشور ما، هنجارهای ذهنی باید عامل اصلی تمایل رفتاری باشند. چرا که حتی در زمان اوج شیوع کووید-۱۹، محدودیت و قرنطینه قوی و مهمی در کشور وجود نداشته است در حالی که مقامات بهداشتی صرفاً از شهروندان خواسته‌اند تا فاصله‌گذاری اجتماعی و پروتکل‌های بهداشتی را رعایت کنند.

در زمینه گردشگری نیز مطالعات نشان داده که نگرش، هنجارهای ذهنی و ادراک ریسک گردشگران نسبت به گردشگری غیرمستقیم تأثیر مثبتی بر نیت رفتاری گردشگران نسبت به این نوع گردشگری دارد (بای و چانگ، ۲۰۲۰). همچنین پژوهشی در ارتباط با گردشگران اسپانیایی نشان داد هرچه نگرش نسبت به امکان سفر در طی وضعیت همه‌گیر کووید-۱۹ مثبت‌تر باشد، قصد سفر نیز قوی‌تر است (سانچز و کانیزارس، ۲۰۲۰). مدل مفهومی پژوهش حاضر اقتباسی از مدل بانه و چانگ (۲۰۲۰) و سانچز - کانیزارس و همکاران (۲۰۲۰) است. شکل ۱ مدل مفهومی و روابط بین متغیرها را نشان می‌دهد؛ که در آن اثرات متغیرهای تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده بر نیت رفتاری گردشگران نسبت به گردشگری غیرمستقیم مورد بررسی قرار می‌گیرد. همچنین، اثرات ادراک از ریسک به عنوان یک متغیر مرتبه دوم با بعد ریسک شناختی بر نیت رفتاری گردشگران نسبت به گردشگری غیرمستقیم به طور غیر مستقیم و از طریق ریسک شناختی، نگرش و هنجارهای ذهنی پرداخته می‌شود. لازم به ذکر است که تاکنون در کشور پژوهش‌های محدودی در این زمینه ورت پذیرفته است. مدل پژوهش در شکل ۱ آمده است. در مورد مدل پژوهش لازم به توضیح است که محققان در ابتدا با طرح سوال طرح اولیه و بدون هیچ پیش‌داوری و مدل اولیه، مطالعه ادبیات پژوهش را شروع نمود، اما در بررسی موضوع با مدل‌های مختلفی که در پیشینه پژوهش آمده است، روبه‌رو شد و پس از بررسی تحقیق‌های فراوان مانند پژوهش یانگ و چانگ<sup>۱</sup> (۲۰۲۰)، مطالعه برادلی، بابودسیدز، چایو همکاران<sup>۲</sup> (۲۰۲۱)، پژوهش قربان زاده و آقا محمدی (۱۴۰۰) و تئوری آجرن (۱۹۹۱) و نیز دیگر پژوهش‌ها، مدل نهایی پژوهش را در شکل ۱ تدوین و آزمون نمود. مطالعه ادبیات و پیشینه پژوهش نشان داد که علاوه بر متغیرهای بیان شده در تحقیقات قبلی مولفه‌های پنهان وجود دارد که در پژوهش‌های قبلی مورد بررسی قرار نگرفته بودند. این مولفه‌های در جدول ابعاد و گویه‌ها آمده است، مدل نهایی که در شکل ۱ ارائه شده است، در واقع اصلاح و تکمیل و نوآوری در نظریات پیشین است.

1. Young and Chang

2. Bradley, G. L., Babutsidze, Z., Chai &amp; et al



شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش منبع: یافته‌های پژوهش

### فرضیه‌های پژوهش

- فرضیه H1. در عصر کرونا درک ریسک شناختی اثر مثبتی بر نگرش گردشگران دارد.
- فرضیه H2. در عصر کرونا درک ریسک شناختی اثر مثبتی بر هنجارهای ذهنی گردشگران دارد.
- فرضیه H3. در عصر کرونا درک ریسک شناختی اثر مثبتی بر هدف رفتاری گردشگران دارد.
- فرضیه H4. در عصر کرونا نگرش اثر مثبتی بر هدف رفتاری گردشگران دارد.
- فرضیه H5. در عصر کرونا هنجارهای ذهنی اثر مثبتی بر هدف رفتاری دارد.

### پیشینه پژوهش

در ارتباط با موضوع تأثیر ادراک از ریسک ابتلا به کووید - ۱۹ بر نیت رفتاری گردشگران از طریق نگرش هنجاری‌های ذهنی به دلیل بدیع بودن موضوع مورد مطالعه، پژوهش‌های داخلی و خارجی معدودی صورت گرفته است که در زیر به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌شود. همچنین قابل ذکر است که نتایج مطالعات نشان می‌دهد که درک خطر در جوامع و فرهنگ‌های مختلف متفاوت است. تجربیات مربوطه به مهار اپیدمی‌های بیماری‌های واگیر از جمله سارس، همه‌گیری آنفلوانزا، اپیدمی آنفلوانزای خوکی نشان می‌دهد استراتژی‌های اتخاذ شده و نتایج کسب شده به میزان زیادی نیازمند شناخت ادراک خطر مردم همان مناطق است بنابراین باتوجه به اهمیت موضوع و در جهت رفع موانع اقتصادی این حوزه در استان فارس لزوم انجام چنین پژوهشی اولویت می‌یابد.

در میان پژوهش‌های داخلی، قربان زاده و آقا محمدی (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان بررسی تأثیر ادراک از

ریسک ابتلا به کووید-۱۹ بر نیت رفتاری گردشگران نسبت به گردشگری غیر مستقیم بیان نمودند که این ادراک برنگارش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده گردشگران تأثیر مثبت دارد. اگر چه در این زمینه تحقیقات دیگری صورت گرفته اما همانگونه که در اکثر پژوهش‌ها به عنوان یک محدودیت از آن یاد می‌شود و برای درک نتایج بهتر نیاز به بررسی موضوعات جدید مثل بیماری‌های همه‌گیر که به صورت جدی سلامتی انسان را تهدید می‌کنند و باعث به وجود آمدن تهدیدات مختلفی برای کسب‌وکار نیز شده است؛ لذا در این پژوهش سعی شده تا این معضل در شهر شیراز که از مهم‌ترین شهرهای توریستی است بررسی شود و همچنین از نزدیک‌ترین و صحیح‌ترین شفاف‌سازی‌ها و معادل‌ها نسبت به کشورهای دیگر از جمله کره که مرکز شیوع این ویروس بوده است با برگرفتن از پیشینه‌ها به منظور بهره‌برداری هرچه صحیح‌تر استفاده شود. علاوه بر محدودیت‌های جغرافیایی نوظهور بودن این بیماری و امکان برگشت بالای آن تفاوت‌های بسیار بالای فرهنگی آن نیز دلیل دیگری است که به انجام تحقیق در این زمینه پرداخته شود. همچنین جامعه‌ای که در پاسخ به پرسشنامه در این تحقیق شرکت کرده‌اند جمعی از دانشجویان و اساتید شهر شیراز بوده‌اند که در رشته گردشگری به طور خاص فعالیت داشته و همچنین بخش دیگری از آن را توریست‌های داخلی گردانندگان تور داخلی در شیراز شامل شده‌اند. همچنین مدل و متغیرها با نمونه مشابه تغییر اساسی دارد و به بررسی رابطه بین متغیرهایی که در نتیجه نشان دهنده تأثیرات مثبت در مورد درک ریسک هستند اشاره شده است. جهت بررسی ارتباطات صادقانه و گروسی (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان شناسایی عوامل مؤثر بر ادراک گردشگران روستایی از ریسک مخاطرات محیطی و تأثیر آن بر رفتار سفر گردشگر بیان نمودند که بیشترین مخاطرات احتمالی درک شده توسط گردشگران در بعد انسانی خطر تصادفات جاده‌ای و در بعد طبیعی سیلاب است. میرتقیان رودسری، فرخیان و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان بررسی رفتار جامعه میزبان نسبت به گردشگران در دوران شیوع کووید-۱۹ بیان نمودند با اولویت قرار دادن سلامت مردم شهر و با توجه به ضرورت وجود گردشگر از نظر اقتصادی با رعایت مسائل بهداشتی می‌توان پذیرای گردشگر بود. قربانعلی زاده و سیاهکالی مرادی (۱۳۹۹) بررسی تأثیر هنجار ذهنی، نگرش نسبت به رفتار و کنترل رفتاری درک شده بر نیت مدیران ارشد دولتی در حمایت از پروژه فناوری اطلاعات اظهارداشتند که این عوامل بر مدیران ارشد دولتی در جهت حمایت از پروژه‌های فناوری اطلاعات تأثیر معناداری دارد و می‌توان تغییرات در رفتار

مدیران را بر اساس این متغیرها پیش‌بینی نمود. در میان پژوهش‌های خارجی مرتب با موضوع مورد می‌توان به مطالعه دانگ جو، ژو، لی<sup>۱</sup> و همکاران (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با موضوع ریسک درک شده از ساکنان، همبستگی عاطفی و حمایت از گردشگری در میان همه‌گیری کووید-۱۹ اظهار داشتند، ساکنان ریسک‌پذیری یا تحمل ریسک ندارند، خطر درک شده با همبستگی عاطفی و حمایت از گردشگری ارتباط منفی دارد و همبستگی عاطفی تأثیر مثبتی بر حمایت از گردشگری دارد. همچنین، همبستگی عاطفی به‌عنوان یک متغیر میانجی نسبی بین ریسک درک شده و حمایت از گردشگری بود.

برادلی، بابودسیدز، چای<sup>۲</sup> و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان رمزگشایی پاسخ‌های هیجانی مشتریان گردشگری داخلی به کووید-۱۹ بیان کردند که، واکنش‌های عاطفی گردشگران به بحران‌ها با وجود بخش‌های مختلف واکنش‌های احساسی از دیدگاه واحدی تصور شده است. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که سه بخش از واکنش‌های احساسی ساکنان به بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ وجود دارد. فرد افسرده شدیداً احساسات منفی شدیدی نسبت به بیماری همه‌گیر با بیشترین ریسک و کمترین تمایل به سفر در آینده دارد. افراد افسرده دارای احساسات منفی متوسط نسبت به بیماری همه‌گیر با ریسک متوسط مسافرت و تمایل به سفر در آینده هستند، در حالی که افراد بلغمی احساسات مثبت و منفی بی‌تفاوت نسبت به بیماری همه‌گیر با کمترین ریسک و بیشترین تمایل به سفر در آینده دارند. خو، کانگ، وال<sup>۳</sup> و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهش با موضوع درک ریسک و مقاصد رفتاری گردشگران حیات‌وحش در طول همه‌گیری کووید-۱۹ در چین به این نتیجه دست یافتند که نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده عمدتاً تأثیرات مثبت قابل‌توجهی بر نیت رفتاری در مورد گردشگری و رفتارهای حفاظتی دارند. ساوادوری<sup>۴</sup> و لاوریولا<sup>۵</sup> (۲۰۲۱) در مقاله‌ای تحت عنوان درک خطر و رفتارهای محافظتی هنگام ظهور شیوع کووید-۱۹ بیان نمودند که، درک خطر در تعیین رفتار محافظت‌کننده از سلامتی مهم است. یافته‌ها از نظر تأثیرات جمعیت شناختی اجتماعی کاملاً محکم بود. در نهایت، نتایج مطالعه نیوبرگر و ایگر<sup>۶</sup> (۲۰۲۰) تحت عنوان ادراک از ریسک سفر و رفتار سفر در طی همه‌گیری کووید-۱۹: مطالعه موردی منطقه داش

1. DongohJoo, Xub, Lee

2. Bradley, G. L., Babutsidze, Z., Chai& et al

3. Xu, L., Cong, L., Wall, G., & Yu, H

4. Lucia Savadori

5. Marco Lauriola

6. Neuburger & Egger

نشان داد که ادراک از ریسک ابتلا به بیماری کووید-۱۹ به طور قابل توجهی ادراک از ریسک سفر و رفتار سفر را در یک دوره کوتاه مدت افزایش می‌دهد.

### روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش جزو تحقیقات همبستگی از نوع معادلات ساختاری می‌باشد. اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و میدانی گردآوری شده است. جامعه آماری تحقیق شامل گردشگرانی است که از مکان‌های فرهنگی و تاریخی شهر شیراز بازدید به عمل آورده‌اند. با توجه به این که تعداد دقیق گردشگران مشخص نبود، جامعه آماری نامحدود در نظر گرفته شد. در تعیین تعداد نمونه پژوهش از فرمول کوکران استفاده شده است. نمونه آماری این پژوهش ۳۸۴ نفر تعیین و با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شد. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود و برای جمع‌آوری داده‌های لازم، ۱۶ سؤال تخصیص‌یافته است که در جدول (۱) ابعاد و گویه‌های مدل آمده است. به‌منظور بررسی اطلاعات مورد نیاز از آزمون بارتلت برای تمام ابعاد مدل و آزمون کفایت نمونه‌برداری کیزر-مایر-الکین (KMO) استفاده شد ولی باتوجه به شیوع بیماری کرونا، گویه‌های پرسشنامه‌ها تایپ شد و با ذکر مشخصات به پرسشنامه آنلاین تبدیل شد و لینک مربوطه در شبکه‌های اجتماعی قرار گرفت به این طریق که هر شخص به صورت آنلاین و در صفحه گوشی خود به پرسش‌های مربوطه جواب دادند.

جهت سازگاری درونی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ و جهت تعیین ثبات درونی ابزار از آزمون کی‌ام‌او و کرویت بارتلت برای مناسب بودن حجم نمونه و درست بودن تفکیک عامل‌ها و برای تعیین ارتباط علی بین متغیرها از روش مدل معادلات ساختاری استفاده شد. کلیه محاسبات آماری این پژوهش با استفاده از نرم‌افزارهای آماری اس‌پی‌اس ۲۴ و تحلیل‌های مربوط به مدلیابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار آموس ۲۴ انجام گرفت و سطح معناداری تمامی آزمون‌ها  $P < 0/05$  می‌باشد. سوالات پرسشنامه از تحقیق یانگ و چانگ (۲۰۲۰) گرفته شده است، لازم به توضیح است در پرسشنامه با توجه به تغییر جامعه آماری و مدل تغییراتی اعمال شد.

جدول ۱. ابعاد و گویه‌های پژوهش

ابعاد	گویه‌ها
درک ریسک شناختی یانگ و چانگ (۲۰۲۰)	به‌طور کلی احتمال ابتلا به کووید-۱۹ هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی فرهنگی شیراز زیاد است. احتمال اینکه من هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز به کووید-۱۹ مبتلا شوم نسبت به افراد دیگر بیشتر است. هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز احتمال ابتلا به کووید-۱۹ در مقایسه با سایر بیماری‌ها بسیار زیاد است. هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز احتمال مرگ ناشی از کووید-۱۹ زیاد است.
نگرش یانگ و چانگ (۲۰۲۰)	گردشگری غیرمستقیم هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز مفید است. گردشگری غیرمستقیم هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز ارزشمند است. گردشگری غیرمستقیم هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز سودمند است. گردشگری غیرمستقیم هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز جذاب است.
هنجارهای ذهنی یانگ و چانگ (۲۰۲۰)	اکثر افرادی که برای من مهم هستند فکر می‌کنند مشکلی نیست که من هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز به یک گردشگری غیرمستقیم بپردازم. اکثر افرادی که برای من مهم هستند از اینکه من هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز در یک گردشگری غیرمستقیم شرکت می‌کنم حمایت می‌کنند. اکثر افرادی که برای من مهم هستند می‌فهمند که من هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز به یک گردشگری غیرمستقیم مشغولم. اکثر افرادی که برای من مهم هستند با من هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز در مورد انجام یک گردشگری غیرمستقیم موافق هستند.
نیت رفتاری یانگ و چانگ (۲۰۲۰)	من قصد دارم هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز در آینده‌ای نزدیک با استفاده از گردشگری غیرمستقیم به سفر بروم. من در حال برنامه‌ریزی هستم که هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز در آینده‌ای نزدیک با استفاده از گردشگری غیرمستقیم به سفر بروم. من تلاش خواهم کرد تا هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز در آینده نزدیک با استفاده از گردشگری غیرمستقیم به سفر بروم. مطمئناً برای سفر با استفاده از گردشگری غیرمستقیم هنگام بازدید از مکان‌های تاریخی و فرهنگی شیراز در آینده نزدیک وقت و هزینه می‌کنم.

منبع: برگرفته از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده آجرن (۱۹۸۵)

### یافته‌های پژوهش

به منظور تعیین پایایی ابزار از روش آلفای کرونباخ استفاده شده که نتایج آن در جدول ۳ مشاهده می‌شود و بر اساس آن تمام ابعاد پایایی قابل قبولی بالاتر از (۰/۷) دارند. در این تحقیق، به منظور جمع‌آوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه استفاده شد. برای بررسی روایی سازه‌ای پرسشنامه و تأیید عامل‌های در نظر

گرفته شده، از روش تحلیل عاملی استفاده شد. به این منظور از شاخص KMO و آزمون کروییت بارتلت استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۲ نیز مشاهده می‌شود، از آنجا که مقدار شاخصی MO بیشتر از ۰/۶ است، تعداد نمونه (در اینجا همان تعداد پاسخگویان) برای تحلیل عاملی کافی است. همچنین، مقدار (معنی‌داری) آزمون بارتلت، کوچک‌تر از ۵ درصد است که نشان می‌دهد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار، مدل عاملی مناسب است. با توجه به نتایج بخش اول پرسشنامه (ویژگی‌های جمعیت شناختی)، اطلاعات زیر به‌طور خلاصه در مورد مشخصات نمونه آماری موردنظر ارائه شده است.

جدول ۲. مقدار آلفای کرونباخ و نتایج شاخص کی ام او و آزمون بارتلت برای تمام ابعاد مدل

خروجی جدول مربوط به نیکویی سنجش متغیرهای اصلی تحقیق: تحلیل عاملی						
آزمون کروییت بارتلت			آلفای کرونباخ بالای ۰/۷۰	آزمون کفایت نمونه‌برداری کیزر-سمایر - الکین (KMO)	متغیرهای اصلی تحقیق	
سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار تقریبی مجذور کای				
۰/۰۰۰	۱	۱۶۵/۶۵	۰/۹۰۹	۰/۵۰۰	ریسک شناختی	
۰/۰۰۰	۶۰	۳۱۶۲/۴۰	۰/۸۹۷	۰/۹۱۰	هنجارهای ذهنی	
۰/۰۰۰	۳۰	۱۸۹۵/۲۰	۰/۸۹۵	۰/۸۳۰	نیت رفتاری	
۰/۰۰۰	۳۰	۱۷۶۴/۲۰	۰/۷۹۴	۰/۷۵۸	نگرش	

منبع: یافته‌های پژوهش

به منظور استفاده از نرم‌افزار آموس باید توجه داشت که تحلیل مسیر در این نرم‌افزار شاخص برازشی تولید می‌کند که در بازه مشخصی مقبول و نتایج آن قابل استناد است. اولین شاخص کای اسکوتر هنجار شده است که از تقسیم  $X^2$  بر درجه آزادی به دست می‌آید. مقادیر کمتر از ۰/۵ برای این معیار بسیار مطلوب تلقی می‌شود. با توجه به جدول ۴ همان‌طور که قابل مشاهده است از آنجا که مقدار ضریب بدست آمده ۰/۰۴ می‌باشد، پس بنابراین شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد در این پژوهش از مقدار مطلوبی برخوردار است. شاخص میزان انطباق (AGFI) نیز باید بزرگ‌تر از ۰/۷ باشد، مقادیر بالای ۰/۷ برای شاخص‌های نیکویی برازش (GFI)، مقادیر بالای ۰/۹، برای شاخص‌های نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI)، نشان‌دهنده این است که مدل از برازش مطلوبی برخوردار می‌باشد (حبیبو عدنور، ۱۳۹۶). میزان انطباق شاخص‌ها برای چارچوب استخراج شده به شرح جدول ۳ به دست آمد.



جدول ۳. شاخص های برازش پرسشنامه

PCLOSE	RMSEA	CFI	TLI	NFI	AGFI	GFI	Df/X2	شاخص
۰/۱۸	۰/۰۴	۰/۹۹	۰/۹۸	۰/۹۷	۰/۹۹	۰/۹۸	۲/۱۶	مقدار
>۰/۰۵	<۰/۰۸	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	<۳	مقدار مطلوب

منبع: یافته های پژوهش

همان گونه که پیشتر عنوان شد، این پژوهش مبتنی بر چهار فرضیه می باشد. برای بررسی این فرضیه ها از روش تحلیل مسیر در نرم افزار آموس استفاده شده است. سطوح معناداری به منظور آزمون این فرضیه ها در جدول (۵) نشان داده شده است. مبنای تائید فرضیه ها این است که سطح معناداری برای آن ها کوچک تر از ۰/۰۵ باشد.

### بررسی برازش مدل ساختاری

برای نشان دادن اعتبار یافته های پژوهش، از شاخص های برازش مدل ساختاری ( $R^2$  و  $Q^2$ ) به روش حداقل مربعات جزئی استفاده شد. سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ را به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی  $R^2$  در نظر گرفته شده است. معیار  $Q^2$  قدرت پیش بینی مدل را مشخص می کند. در صورتی که معیار  $Q^2$  در مورد یک سازه درون زا سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را کسب نماید، به ترتیب نشان از قدرت پیش بینی ضعیف، متوسط و قوی سازه یا سازه های برونزای مربوط به آن دارد (فورنر و لارکر، ۱۹۸۱). در جدول ۴ شاخص های برازش مدل معادلات ساختاری آورده شده است.

جدول ۴. شاخص های برازش مدل ساختاری

مقادیر قابل قبول	$R^2 > 0/33$	$Q^2 > 0/15$
متغیر	واریانس تبیین شده	شاخص استون گیزر
ریسک شناختی	۰/۴۴۱	۰/۳۲۸
هنجارهای ذهنی	۰/۴۱۹	۰/۳۱۷
نیت رفتاری	۰/۴۸۴	۰/۴۵۷
نگرش	۰/۵۹۸	۰/۵۰۲

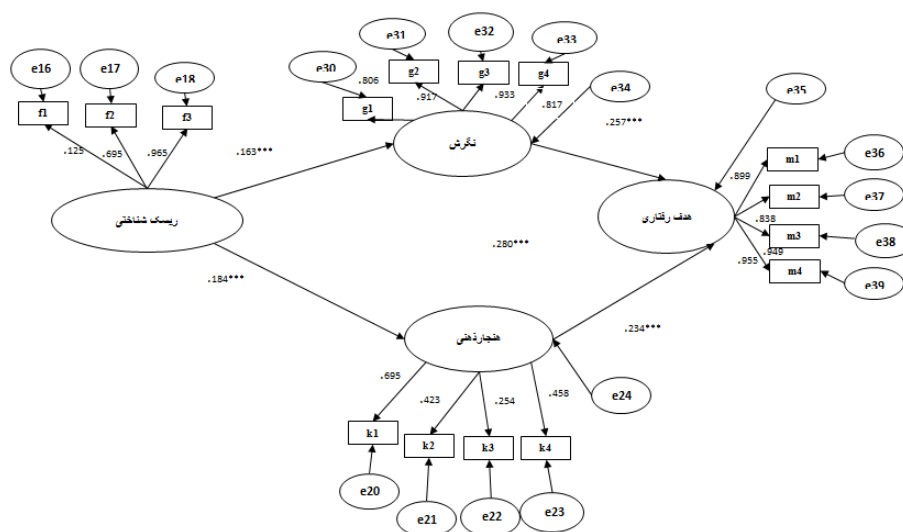
منبع: یافته های پژوهش

به منظور بررسی شاخص‌های برازندگی مدل نهایی بر اساس مقادیر  $R^2$  به دست آمده و میزان پیش‌بینی‌های صورت گرفته از شاخص‌های برازش مطلق و برازش افزایشی استفاده گردید. با توجه به مقادیر ارائه شده در جدول ۵، نتایج و مقدار کای دو درجه آزادی، ریشه میانگین مربعات خطای برآورد، نیکویی برازش، شاخص برازندگی تعدیل یافته، شاخص برازش مقایسه‌ای-تعدیل یافته، برازندگی نرم شده، برازندگی نرم نشده نشان‌دهنده مطلوب بودن برازندگی مدل نهایی مورد استفاده در پژوهش می‌باشد. در جدول ۶ تحلیل مسیر آمده است.

جدول ۵. شاخص‌های برازندگی مدل

مقدار نهایی	مقدار مجاز	نام شاخص	گروه شاخص برازش
۲/۰۶۲	کمتر از ۳	$\frac{\chi^2}{df}$ (کای دو درجه آزادی)	برازش مطلق
۰/۰۷۱	کمتر از ۰/۰۸	RMSEA (ریشه میانگین مربعات خطای برآورد)	
۰/۸۲۵	بالاتر از ۰/۹	GFI (نیکویی برازش)	
۰/۸۱۱	بالاتر از ۰/۹	AGFI (شاخص برازندگی تعدیل یافته)	برازش افزایشی
۰/۹۲۴	بالاتر از ۰/۹	CFI (شاخص برازش مقایسه‌ای-تعدیل یافته)	
۰/۸۶۳	بالاتر از ۰/۹	NFI (برازندگی نرم شده)	
۰/۹۰۱	بالاتر از ۰/۹	TLI (برازندگی نرم نشده)	

منبع: یافته‌های پژوهش



شکل ۲. مدل ساختاری پژوهش منبع یافته‌های پژوهش

جدول ۶. تحلیل مسیر

نتیجه	مسیر		ردیف
	برآورد مسیر	تخمین (مقدار-p)	
تأیید فرضیه	۰/۱۴۸	نگرش ← ریسک شناختی	۱
تأیید فرضیه	۰/۲۴۳	هنجار ذهنی ← ریسک شناختی	۲
تأیید فرضیه	۰/۴۴۸	نیت رفتاری ← ریسک شناختی	۳
تأیید فرضیه	۰/۱۸۴	نیت رفتاری ← هنجار ذهنی	۴
تأیید فرضیه	۰/۲۴۲	نیت رفتاری ← نگرش	۵

منبع: یافته‌های پژوهش

### نتیجه‌گیری

این مطالعه باهدف بررسی تأثیر ادراک از ریسک شناختی در پاندمی ویروس کووید-۱۹ بر نیت رفتاری گردشگران از طریق نگرش هنجارهای ذهنی انجام‌گرفته است. همچنین این پژوهش سعی دارد تا زمینه ساز درک بهتر در مواجهه با بیماری کووید-۱۹ نسبت به جلوگیری از اتفاقاتی که ممکن است در چنین مواقعی در صنعت گردشگری رخ دهد باشد و همچنین زمینه‌آشنایی با انواع چالش‌های فردی و نحوه کنترل موقعیت جهت کاهش ریسک در افراد را فراهم می‌کند. یکی از عمده دلایل تأکید بر این موضوع احتمال بالای تکرار آن نیز است.

نتایج این پژوهش حاکی از آن بود که ادراک از ریسک ابتلا به کووید-۱۹ به‌طور مثبتی بر نگرش و نیت رفتاری نسبت به گردشگران اثر می‌گذارد که این نتایج با یافته‌های قربان‌زاده و آقامحمدی (۱۴۰۰)، صادقلو و گروسی (۱۴۰۰)، میرتیان رودسری و همکاران (۱۳۹۹)، قربانعلی‌زاده و سیاهکالی مرادی (۱۳۹۹)، دانگ‌جو و همکاران (۲۰۲۱) و آدام و همکاران (۲۰۲۱) همخوانی دارد. نتایج این پژوهش حاکی از آن بود که نگرش، هنجارهای ذهنی بر نیت رفتاری تأثیر مثبت دارد که این امر با یافته‌های پژوهش‌های قربانعلی‌زاده و سیاهکالی مرادی (۱۳۹۹) مطابقت دارد. به‌طور خاص، پوشش مکرر رسانه‌ها از روند سبک زندگی نادرست ممکن است به صورت غیرمستقیم باعث ایجاد نگرش مثبت مردم نسبت به خودشان شود، که به نوبه خود، تمایل به سفرهای غیر مستقیم را افزایش می‌دهد شیم و یو، (۲۰۱۸). با

توجه به بررسی ادبیات سیستماتیک ریسک و جنسیت توسط یانگ و همکاران، (۲۰۱۷) تفاوت جنسیتی در درک ریسک در دو سوم تحقیقات موجود پشتیبانی می شود. نتایج حاکی از وجود رابطه مثبت بین درک ریسک شناختی و نگرش می باشد. یعنی نگرانی و ترس ممکن است با وجود نگرش مثبت نسبت به جهانگردی غیر مستقیم، افراد را از مسافرت در طول بیماری همه گیر باز دارد. این امر حاکی از نقش مهم نگرش به عنوان یک واسطه قابل توجه بین درک ریسک و نیت رفتاری است. با توجه به نتایج به دست آمده، هنجارهای ذهنی گردشگرانی که از گردشگری غیر مستقیم استفاده می کنند ریسک کمتری را انجام خواهند داد و در مورد مقصد تصمیم بهتری خواهند گرفت. این یافته‌ها مطابق یافته‌های آفاجانی، پرزور و احمدی (۱۴۰۰) است که تاثیر تهدید ادراک شده از بیماری عفونی را بر انطباق با هنجارهای اجتماعی را بررسی کرده است. همچنین با توجه به آنچه به دست آمده است بیماری کووید-۱۹ باعث فشارهای شدیدی بر زوجها برای اجرای پروتکل‌های فاصله اجتماعی شده است که خود مانعی در برابر ریسک‌های بهداشتی در جامعه ایجاد می کند. نگرش خوب و بد وقتی در معرض دیدگاه‌های دیگر قرار می گیرد میل به ترکیب می یابد و سرعت پخش نگرش بد از نگرش خوب بیشتر است. به طور خاص، نگرش واسطه قابل توجهی بین درک ریسک و هدف رفتاری است که از یافته‌های چوی و همکاران (۲۰۱۳) نیز پشتیبانی می کند. تأثیر تعدیل کننده وضعیت زناشویی در مسیرهای بین هنجارهای ذهنی و نیت رفتاری به ترتیب مشاهده شد. با توجه به نتایج پژوهش میر تقیان و همکاران (۱۳۹۹) با عنوان بررسی رفتار جامعه میزبان نسبت به گردشگران در دوران شیوع کووید-۱۹ با یافته‌های حاصل از داده‌های این فرضیه با مضمون نگرش بر هدف رفتاری گردشگران همسو می باشد. نیت رفتاری گزینش مقصد بیان می کند که زمانی که نگرش مثبت وجود داشته باشد گردشگران در فکر خود تصمیم برای سفر مجدد به مقصد مورد نظر را دارند طبق نتایج حاصل شده ارتباط مثبت موجود در بین نگرش و نیت رفتاری در مورد تصمیم مجدد جهت سفر به مقصد مورد نظر افراد زمانی دارای نگرش مثبت می باشد که باور داشته باشد با سپری کردن اوقات فراقت خود به تناسب انتظاراتشان در آن مکان به نیازهای رفاهی خود دست خواهند یافت. تقیپوریان، یزدانی و همکاران (۱۳۹۱) با تحقیق بر روی نگرش و نیت رفتاری گردشگران اظهار داشتند که تصویر مقصد و نگرش به مقصد دارای تأثیر مثبت و معنی داری بر تمایل به بازدید و پیشنهاد گردشگران دارد، در حالیکه نگرش به مقصد بر تمایل به پیشنهاد تأثیری ندارد. همچنین نتایج پژوهش

نشان داد که نگرش و هنجارهای ذهنی بر نیت رفتاری تأثیر مثبت و معناداری دارد، که یافته نیز با یافته‌های تحقیقات هوانگ و همکاران (۲۰۱۴) و لام و هسو (۲۰۰۶) همخوانی دارد و این امر به این معناست که نگرش مطلوبی نسبت به گردشگری بر اساس حساسیت و شدت ریسک درک شده توسط افراد (بعد شناختی) شکل گرفته است. بر اساس نتیجه به دست آمده، هنجارهای ذهنی نسبت به گردشگری تحت تأثیر ادراک از ریسک قرار گرفت. هنگامی که فردی از روی اطلاعات واقعی بیماری از جمله شدت و حساسیت نسبت به بیماری و نیز اضطراب و نگرانی ناشی از آن خطرات را درک می‌کند، پیش زمینه بسیار خوبی جهت کنترل رفتارهای خود پیدا می‌کند، لذا می‌تواند مقاصد خود را به نحو احسن برگزیند و از هنجارهای ذهنی پیش آمده در جهت انتخاب درست خود دوری جوید. این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های پیشین که تأثیر تهدید قابل درک بیماری عفونی بر انطباق با هنجارهای اجتماعی را تأیید می‌کند (بای و چانگ، ۲۰۲۰). در مورد دیگر طبق نتایج ریسک درک شده ابتلا به کووید-۱۹ بر نگرش نسبت به گردشگری تأثیر مثبتی دارد. با در نظر گرفتن شیوع کووید-۱۹، نتایج این مطالعه یک نقطه مرجع مهم برای مطالعات طولی جهت مشاهده تغییرات رفتاری کوتاه مدت و بلندمدت که توسط گاسلینگ و همکاران (۲۰۲۰) پیشنهاد شده است را ارائه می‌دهد. گرچه بسیاری از افراد مجرد تمایل فردگرایی را نشان می‌دهند، اما نتیجه مطالعه نشان می‌دهد که آنها برای توجیه رفتارهای خود با انطباق با رفتارهای هنجاری در گروه‌های همگن از نظر فرهنگی، به گروه‌های مرجع نیاز دارند. این گروه‌ها به افراد در تصمیم‌گیری بهتر و تغییر دیدگاه ذهنی خود نسبت به خطر کمک می‌کنند و در نتیجه تأثیر بسزایی را در رفتارهای خود نسبت به مقصد دریافت می‌کنند. نتایج پژوهش صالحی و نوروزی (۱۳۹۶) با موضوع بررسی تأثیر نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری بر نیت رفتاری خرید کالا با یافته‌های حاصل از این پژوهش در مورد تأثیر هنجارهای ذهنی بر نیت رفتاری گردشگران همسو می‌باشد. با توجه به بررسی پژوهش‌های صورت گرفته می‌توان اذعان نمود که نگرش، هنجار ذهنی و کنترل موجود در رفتار بر نیت رفتاری گردشگران تأثیر دارد. همچنین بررسی‌ها نشان داد که هنجارهای ذهنی پیش‌بینی کننده اصلی نیت رفتار گردشگران است. ساوادوریو لاورویولا (۲۰۲۱) درک خطر در تعیین رفتار محافظت کننده از سلامتی مهم دانستند. بر اساس نتایج به دست آمده پژوهش، ادراک از ریسک بر هنجارهای ذهنی نسبت به گردشگری اثر مثبت معناداری دارد. همچنین نتایج تحقیق نشان داد گردشگران شرکت کننده در این

پژوهش نسبت به توانایی خود مبنی بر این که قادر به کنترل شرایط خطر ابتلا به بیماری هستند باور داشته‌اند.

نتایج این پژوهش حاکی از آن بود که درک خطر تأثیر معنی‌داری بر نیت رفتاری دارد. نتایج مطالعه استفانی و همکاران (۲۰۰۸) نیز در مورد تأثیر ریسک درک شده بر تصمیم‌گیری افراد را این نکته را نیز تأیید کرد که بین درک ریسک شناختی و هدف رابطه مثبت وجود دارد. همچنین نیت رفتاری افراد نسبت به سفرهای غیر واقعی تحت تأثیر ارزیابی رفتار، شناخت از گروه فرهنگی و توانایی ادراک شده در انجام سفرهای غیر مستقیم تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

این مطالعه همچنین کاربردهای عملی برای فعالان حوزه گردشگری را ارائه می‌دهد. ممکن است لازم باشد فعالان گردشگری، با توجه به بحران‌های همه‌گیر و به عنوان الگوی جدید که نیاز افراد را برای به حداقل رساندن ریسک ادراک شده و همچنین تأمین نیاز آن‌ها برای سفر فراهم می‌کند، در نظر گیرند. همچنین از آنجایی که این موارد بر نیت رفتاری گردشگران تأثیر معنادار داشته است، پیشنهاد می‌شود که متخصصان و مدیران مقاصد گردشگری تلاش کنند تا نگرش مناسبی برای مقاصد گردشگری شکل بگیرد تا موجب بهبود و افزایش گردشگری گردد. نتایج این پژوهش نشان داد که ادراک از ریسک کووید-۱۹ اهمیت زیادی در انتخاب مقاصد گردشگری و سفر دارد. شیوع ویروس کرونا منجر به ایجاد موانع و مشکلاتی در جهت حضور مسافران در مراکز گردشگری و تعطیلی تمامی زنجیره خدمات گردشگری اعم از اقامت، غذا و نوشیدنی، تفریحی و سرگرمی، حمل و نقل و خدمات مسافرتی در سراسر جهان شده است. کسب‌وکارهای حوزه گردشگری که یکی از موتورهای اشتغال و رشد و به عنوان صادرات نامرئی محسوب می‌شوند، در این وضعیت پیش آمده عملاً تعطیل شده و به عبارتی چرخ این صنعت اشتغال‌زا نیز متوقف شده است و واحدها و فعالیت‌های فراوانی در زنجیره وابسته به آن (از جمله اقامت، حمل و نقل، غذا و خوراک، مجتمع‌های تفریحی و سرگرمی و سایر واسطه‌های بالادستی و پایین دستی) آسیب دیده و کارکنان شده است. بدین منظور مطالعه حاضر در جهت بحث در باب وضعیت و پیش‌بینی‌های صورت گرفته در جهت آینده و وضعیت گردشگری در دوران کرونا و پساکرونا می‌باشد. یافته‌های این پژوهش در مقایسه با پژوهش‌های انجام شده در این حوزه از این منظر متفاوت و حائز اهمیت است که نقش مهم‌ترین

فاکتورهای صنعت گردشگری در پاندمی جهانی ویروس کرونا مورد بررسی قرار داده است. در صورتی که اکثر پژوهش‌های موجود برخی از عوامل را در حداکثر دو تا سه حوزه بررسی نموده‌اند. همچنین به منظور بهبود هنجار ذهنی و ادراک ریسک شناختی برای افزایش تمایل گردشگران به سفر مجدد پیشنهاد می‌گردد، عوامل مؤثر بر شاخص‌های خدمات و دسترسی و جذابیت، شناسایی و در جهت تقویت آنان با ارائه برنامه‌های کوتاه مدت و بلندمدت تلاش نمود. از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به نداشتن تمایل پاسخگویی به پرسشنامه از سوی برخی از اعضا نمونه اشاره کرد. از دیگر موارد دسترسی کم به منابع موجود مبتنی بر سوابق پژوهشی، به ویژه در ایران و کمبود دسترسی منابع معتبر و جدید است.

## منابع

- حبیبی، آرش و عدن‌ور، مریم. (۱۳۹۶). *مدل یابی معادلات ساختاری*. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- رحمتی، علی و اعرابی هاشمی، شکوه السادات. (۲۰۱۹). «بررسی جایگاه ایل قراچورلو در درگیری‌های نظامی و چالش‌های سیاسی عصر نادرشاه، پژوهش‌های تاریخی». (۴)، ۱۱، ۳۶-۱۷.
- شیرمحمدی، یزدان؛ جلالیان، سید اسحاق و منصور، سمانه. (۱۳۹۹). «اثر تصویر و شخصیت برند شهری و تأثیر آن‌ها بر نگرش و قصد انتخاب مقصد گردشگری مطالعه موردی: شهر تهران». *نشریه گردشگری شهری* (۲)، ۷، ۳۷-۵۰.
- شیرمحمدی، یزدان؛ نادعلی پور، زهرا مختار و جوزانی، مریم. (۱۴۰۰). «تأثیر استفاده از واقعیت مجازی در عصر کرونا بر افزایش تعداد گردشگران بین‌المللی در دورهٔ پسا کرونا». *گردشگری و توسعه*.
- قربان‌زاده، داود و آقامحمدی، جواد. (۱۴۰۰). «بررسی تأثیر ادراک از ریسک ابتلا به کووید-۱۹ بر نیت رفتاری گردشگران نسبت به گردشگری بدون تماس، مطالعه موردی: بازدیدکنندگان از جاذبه‌های گردشگری شهرستان آمل در موج دوم شیوع». *نشریه گردشگری شهری*، (۱)، ۸، ۱۵-۳۱.
- قربانعلی زاده، رسول؛ سیاهکالی و مرادی، جواد. (۱۳۹۹). «بررسی تأثیر هنجار ذهنی، نگرش نسبت به رفتار و کنترل رفتاری درک شده بر نیت مدیران ارشد دولتی در حمایت از پروژه فناوری اطلاعات مطالعه موردی: سازمان تامین اجتماعی قم». *رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری*. ش ۳۸.
- گروسی، عطیه و صادقلو، طاهره. (۱۴۰۰). «شناسایی عوامل مؤثر بر ادراک گردشگران روستایی از ریسک مخاطرات محیطی و تأثیر آن بر رفتار سفر گردشگر مطالعه موردی: روستاهای بخش طرقله، شهرستان بینالود». *مطالعات مدیریت گردشگری*. ۱۶(۵۵).

میرتقیان رودسری، سید محمد؛ فرخیان، فیروزه و نقوی، مریم. (۱۳۹۸). «بررسی رفتار جامعه میزبان نسبت به گردشگران در دوران شیوع کووید-۱۹». *مطالعات مدیریت گردشگری*. (۱۹). ۱۱۵-۱۴۳.

- Aaltonen, M., El Adam, S., Martin-Matthews, A., Sakamoto, M., Strumpf, E., & McGrail, K. (2021). Dementia and poor continuity of primary care delay hospital discharge in older adults: a population-based study from 2001 to 2016. *Journal of the American Medical Directors Association*, 22(7), 1484-1492.
- Ajzen, I. (1985). From intentions to actions: A theory of planned behavior. In *Action control* (pp. 11-39). Springer, Berlin, Heidelberg. Ayithey, F. K., Ayithey, M. K., Chiwero, N. B., Kamasah, J. S., & Dzuvoor, C. (2020). Economic impacts of Wuhan 2019-nCoV on China and the world. *Journal of Medical Virology*, 92(5), 473-475.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211.
- Bae, S. Y., & Chang, P. J. (2021). The effect of coronavirus disease-19 (COVID-19) risk perception on behavioural intention towards 'intact' tourism in South Korea during the first wave of the pandemic (March 2020). *Current Issues in Tourism*, 24(7), 1017-1035.
- Balakrishnan, K., Watts, R., & Zuo, L. (2016). The effect of accounting conservatism on corporate investment during the global financial crisis. *Journal of Business Finance & Accounting*, 43(5-6), 513-542.
- Bank of Korea. (2020). The economic impacts and implications of the major disease and natural disasters. *International Economic Review*, 2020-2026. <https://www.bok.or.kr/portal/bbs/P0000528/view.do?ntId=10056888&menuNo=200434>.
- Bradley, G. L., Babutsidze, Z., Chai, A., & Reser, J. P. (2020). The role of climate change risk perception, response efficacy, and psychological adaptation in pro-environmental behavior: A two-nation study. *Journal of Environmental Psychology*, 68, 101410.
- Brigger, D., Horn, M. P., Pennington, L. F., Powell, A. E., Siegrist, D., Weber, B., ... & Nagler, M. (2021). Accuracy of serological testing for SARS-CoV-2 antibodies: First results of a large mixed-method evaluation study. *Allergy*, 76(3), 853-865.
- Chen, J., Wu, H., Qian, H., & Gao, Y. (2017). Assessing nitrate and fluoride contaminants in drinking water and their health risk of rural residents living in a semiarid region of Northwest China. *Exposure and Health*, 9(3), 183-195.
- Chew, E. Y. T., & Jahari, S. A. (2014). Destination image as a mediator between perceived risks and revisit intention: A case of post-disaster Japan. *Tourism Management*, 40, 382-393.
- Davies, C. Top tips: learning disabilities and COVID-19 By Dr. Claire Davies 2020-12-22T12:38.
- Deeney, C., & O'Sullivan, L. (2009). Work-related psychosocial risks and musculoskeletal disorders: potential risk factors, causation and evaluation methods. *Work*, 34(2), 239-248.
- Ding, Y., Xu, J., Huang, S., Li, P., Lu, C., & Xie, S. (2020). Risk perception and depression in public health crises: Evidence from the COVID-19 crisis in China. *International journal of environmental research and public health*, 17(16), 5728.



- Fuchs, L. S., Schumacher, R. F., Long, J., Namkung, J., Hamlett, C. L., Cirino, P. T., Jordan N. C., Siegler R., Gersten R., & Changas, P. (2013). Improving at-risk learners' understanding of fractions. *Journal of Educational Psychology*, 105(3), 683.
- Gössling, S., Scott, D., & Hall, C. M. (2020). Pandemics, tourism, and global change: a rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), 1-20.
- Kim, M., & Qu, H. (2014). Travelers' behavioral intention toward hotel self-service kiosks usage. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 26(2), 225–245.
- Kim, N. (2017). *Trend Korea 2018*. Miraebok Publishing.
- LeDuc, J. W., & Barry, M. A. (2004). SARS, the first pandemic of the 21st century. *Emerging Infectious Diseases*, 10(11), e26.
- Lee, S. M., & Lee, D. (2020). "Untact": A new customer service strategy in the digital age. *Service Business*, 14(1), 1 –22.
- Neuburger, Larissa. & Egger, Roman. (2020) Travel risk perception and travel behaviour during the COVID-19 pandemic 2020: a case study of the DACH region, *Current Issues in Tourism*, Vol.7, No.1, pp.1 -14.
- Osei-Frimpong, K., & McLean, G. (2018). Examining online social brand engagement: A social presence theory perspective. *Technological Forecasting and Social Change*, 128, 10-21.
- Parady, G., Taniguchi, A., & Takami, K. (2020). Travel behavior changes during the COVID-19 pandemic in Japan: Analysing the effects of risk perception and social influence on going-out self-restriction. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*, 7, 100181.
- Park, S. H., Hsieh, C. M., & Lee, C. K. (2017). Examining Chinese college students' intention to travel to Japan using the extended theory of planned behavior: Testing destination image and the mediating role of travel constraints. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 34(1), 113–131.
- Powell, R., Kennell, J., & Barton, C. (2018). Dark Cities: A dark tourism index for Europe's tourism cities, based on the analysis of DMO websites. *International Journal of Tourism Cities*.
- Quintal, V. A., Lee, J. A., & Soutar, G. N. (2010). Risk, uncertainty and the theory of planned behavior: A tourism example. *Tourism Management*, 31(6), 797–805.
- Ranasinghe, R., Damunupola, A., Wijesundara, S., Karunarathna, C., Nawarathna, D., Gamage, S., ... & Idroos, A. A. (2020). Tourism after Corona: Impacts of COVID-19 pandemic and the way forward for tourism, hotel, and mice industry in Sri Lanka. *Hotel and Mice Industry in Sri Lanka (April 22, 2020)*.
- Rosenstock, I. M. (1974). Historical origins of the health belief model. *Health Education Monographs*, 2(4), 328–335.
- Sananes, N., Guigue, V., Kohler, M., Bouffet, N., Cancellier, M., Hornecker, F., Hunsinger M. C., Kohler A., Mager C., Neumann M., Schmerber, E., Tanghe M., Nisand I., & Favre R. (2009). Use of Z-scores to select a fetal biometric reference curve. *Ultrasound in Obstetrics*

- and Gynecology: *The Official Journal of the International Society of Ultrasound in Obstetrics and Gynecology*, 34(4), 404–409.
- Savadori, L., & Lauriola, M. (2021). Risk perception and protective behaviors during the rise of the COVID-19 outbreak in Italy. *Frontiers in Psychology*, 11, 577331.
- Seck, A. M., & Philippe, J. (2013). Service encounter in multi-channel distribution context: virtual and face-to-face interactions and consumer satisfaction. *The Service Industries Journal*, 33(6), 565-579.
- Shi, Y., Wang, G., Cai, X. P., Deng, J. W., Zheng, L., Zhu, H. H., ... & Chen, Z. (2020). An overview of COVID-19. *Journal of Zhejiang University-SCIENCE B*, 21(5), 343-360.
- Shim, M., & You, M. (2015). Cognitive and affective risk perceptions toward food safety outbreaks: Mediating the relation between news use and food consumption intention. *Asian Journal of Communication*, 25(1), 48–64.
- Shirmohammadi, Y., & Abyaran, P. (2019). The influence of spiritual experience on the brand of religious place. *International Journal of Tourism, Culture & Spirituality*, 4(1), 33-55. doi 10.22133/ijts.2019.95829
- Shirmohammadi, Y., & Atri, N. (2021). The effect of traction factors and marketing drive factors on attracting older cultural tourists (A case study of European tourists). *Tourism of Culture*, 2(5), 49-60.
- Shirmohammadi, Y., Abyaran, P. (2020). Brand Image of Mystical Spiritual Tours and Tourists' Satisfaction and Quality of Life. *International Journal of Tourism, Culture & Spirituality*, 4(2), 165-195.
- Strielkowski, W., Veinbender, T., Tvaronavičienė, M., & Lace, N. (2020). Economic efficiency and energy security of smart cities. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 33(1), 788-803.
- Thams, F., Kuzmina, A., Backhaus, M., Li, S. C., Grittner, U., Antonenko, D., & Flöel, A. (2020). Cognitive training and brain stimulation in prodromal Alzheimer's disease (AD-Stim)—study protocol for a double-blind randomized controlled phase IIb (monocenter) trial. *Alzheimer's Research & Therapy*, 12(1), 1-12.
- Tremblay-Huet, S. (2020). COVID-19 leads to a new context for the “right to tourism”: A reset of tourists' perspectives on space appropriation is needed. *Tourism Geographies*, 22(3), 720-723.
- Xu, L., Cong, L., Wall, G., & Yu, H. (2021). Risk perceptions and behavioral intentions of wildlife tourists during the COVID-19 pandemic in China. *Journal of Ecotourism*, 1-20.
- Yang, C. L., & Nair, V. (2014). Risk perception study in tourism: Are we really measuring perceived risk? *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 144, 322-327.
- Yu, Y., Chaulagain, A., Pedersen, S. A., Lydersen, S., Leventhal, B. L., Szatmari, P., ... & Skokauskas, N. (2020). Pharmacotherapy of restricted/repetitive behavior in autism spectrum disorder: a systematic review and meta-analysis. *BMC Psychiatry*, 20(1), 1-11.
- Zhang, X., Wang, F., Zhu, C., & Wang, Z. (2020). Willingness to self-isolate when facing a pandemic risk: Model, empirical test, and policy recommendations. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(1), 197.